

УДК 159.98

Наталія Борисівна КАРПУШИНА,

здобувач кафедри юридичної психології

Національної академії внутрішніх справ (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ КОМПОНЕНТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СЛІДЧОГО

Проаналізовано результати дослідження показників емоційно-ціннісної складової інформаційної компетентності слідчих як системи внутрішніх ресурсів особистості, необхідних для ефективних інформаційних дій. Вагомими корелятами емоційно-ціннісної компоненти встановлено: наявність емоційних бар'єрів як детермінант саморегуляції поведінки в інформаційній взаємодії, емоційна рухливість в контексті адаптації до ситуації комунікації, низка термінальних та інструментальних цінностей.

Ключові слова: емоційно-ціннісна компонента, слідчі, внутрішні ресурси, саморегуляція, термінальні та інструментальні цінності.

Однією з найважливіших складових професійної діяльності слідчого є робота, спрямована на пошук інформації про правопорушення, всебічний її аналіз та надання інформації ступеня достовірного знання. В зв'язку з цим вагомим професіографічним завданням є окреслення критеріїв діагностики та формування інформаційної компетентності, під якою нами розуміється система внутрішніх ресурсів особистості, необхідних для ефективних інформаційних дій у визначеному колі слідчих ситуацій.

Системний характер взаємодії нормативно-правових, соціально-психологічних та діяльнісно-операціональних детермінант інформаційної компетентності слідчих зумовлює низку емоційно-вольових та ціннісно-мотиваційних аспектів її розуміння, до яких слід віднести:

- зумовленість всебічного розвитку професійно-культурологічних тенденцій у особистості слідчого на основі ґрунтовних психічних новоутворень (когнітивних, мотиваційно-ціннісних, рефлексивних, емоційно-вольових тощо), які виступають інтеграторами формування цілісної «інформаційної особистості»;

- опанування особистістю ціннісно-смісловими компетенціями, які забезпечують не лише загальну орієнтацію фахівця в інформаційному просторі, але й формують мотивацію та вибірковість щодо особистісного та професійного зростання;

- зумовленість професійної майстерності слідчого достатнім рівнем емоційно-вольової регуляції інформаційної поведінки в контексті безпосередньої взаємодії з носіями інформації, здатності контролювати оптимальний і варіативний стан психоемоційного тла комунікації та попереджати негативний вплив деструктивної психічної напруженості на ефективність сприйняття і аналізу значущої інформації;

- визначеність діагностико-прогностичних критеріїв і показників продуктивного розвитку інформаційної та комунікаційної компетентності як основи формування модельних уявлень стосовно слідчого як особистості і професіонала.

Емоційно-ціннісну компоненту інформаційної компетентності слідчого ми вважаємо системою емоційно-вольових і ціннісних опосередкувань інформаційної діяльності, спрямованою на саморегуляцію та самовдосконалення у сфері інформаційного пошуку при розслідуванні правопорушень.

В порівняльному дослідженні інформаційно компетентних та недосвідчених слідчих, здійсненому з використанням референтних методик, нами визначено низку психологічних корелятів емоційно-ціннісної складової інформаційної компетентності. В контексті саморегуляції поведінки в інформаційній взаємодії актуальним постало питання про можливу роль емоційного відреагування, наявності чи відсутності емоційних бар'єрів (За В. Бойком), що впливають на особливості комунікативної адаптації. Виявлено незначний ризик деструктивного впливу негативного емоційного тла на спілкування у слідчих з досвідом діяльності понад 5 років, порівняно з емоційними бар'єрами такого роду у недосвідчених слідчих. Фактична відсутність емоційних проблем в інформаційній

комунікації у досвідчених слідчих, порівняно з недосвідченими, знайшла відображення при обрахуванні кореляційних залежностей між детермінантами цих проблем та особистісним адаптаційним потенціалом (За А. Маклаковим). Зокрема, в цій категорії фахівців не встановлено жодного вагомого кореляту адаптаційного потенціалу і причин емоційної проблемності у взаємодії, що свідчить про відсутність впливу емоційного дисбалансу на адекватність орієнтування в комунікативній ситуації та обрання доцільної поведінки. Емоційна рухливість (За Г. Айзенком) у досвідчених слідчих виявилась позитивно пов'язаною як з процесом адаптації до ситуації комунікації ($\rho=0,22$ при $P\leq 0,05$), так і з саморегуляцією поведінки ($\rho=0,38$).

Встановлено, що зміст фактору G (особистісна нестабільність за Р. Кеттеллом) виявився достатньо вагомим в опосередкуванні емоційного супроводження спілкування у досвідчених слідчих, стосовно, зокрема, невміння управляти емоціями ($\rho=0,29$ при $P\leq 0,05$), неадекватного їх прояву ($\rho=0,36$) та здатності до саморегуляції ($\rho=-0,51$). Цілком очікуваними виявились від'ємні зв'язки фактору С (емоційна стійкість) з показниками вираженості емоційних бар'єрів та фактором «Нейротизм-емоційна стабільність» (За Г. Айзенком), зокрема, щодо невміння керувати емоціями ($\rho=-0,35$ при $P\leq 0,05$), домінування негативних емоцій ($\rho=-0,30$) та емоційної рухливості ($\rho=-0,42$). Статистично значущі залежності в цій категорії обстежених виявлено між здатністю до саморегуляції поведінки та показниками диференційованої схильності до напруженості (За В. Андросюком), зокрема з піддатністю фрустраціям ($\rho=0,26$) та особистісним конфліктам ($\rho=0,28$). За методикою М. Рокича, нами було визначено структуру ціннісної сфери інформаційно компетентних слідчих. Зокрема, найбільш вагомими в царині цих фахівців встановлено термінальні цінності – «життєва мудрість», «здоров'я», «суспільне визнання» та інструментальні – «раціоналізм», «самоконтроль» та «тверда воля». Виявлені особливості емоційно-ціннісної компоненти повинні враховуватись в системі фахової освіти, зокрема при проведенні навчально-тренінгових занять з формування навичок інформаційної взаємодії при розслідуванні правопорушень.

Одержано 19.02.2017

Тезиси посвященны анализу результатов исследования показателей эмоционально-ценностной составляющей информационной компетентности следователей как системы внутренних ресурсов личности, необходимых для эффективных информационных действий. Весомыми коррелятами эмоционально-ценностной компоненты установлены: наличие эмоциональных барьеров как детерминант саморегуляции поведения в информационном взаимодействии, эмоциональная подвижность в контексте адаптации к ситуации коммуникации, ряд терминальных и инструментальных ценностей.

Ключевые слова: эмоционально-ценностная компонента, следователи, внутренние ресурсы, саморегуляция, терминальные и инструментальные ценности.

УДК 316.342

Ігор Володимирович КЛИМЕНКО,

кандидат психологічних наук, начальник

Департаменту кадрового забезпечення Національної поліції України (м. Київ)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ЯК НЕОБХІДНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Розкрито актуальність впровадження та використання в процесі професійної підготовки правоохоронців нових досягнень у галузі практичної психології, зокрема створення системи спеціалізованої психологічної підтримки і допомоги особистості – психологічного супроводу особистісно-професійного розвитку. Зокрема, виокремлено групи методів психологічного супроводу щодо формування толерантної поведінки курсантів МВС.

Ключові слова: курсанти правоохоронці, толерантність, психологічний супровід.